4-1201-2401/3282-сонли иктисодий иш

ГУЛИСТОН ТУМАНЛАРАРО ИҚТИСОДИЙ СУДИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Гулистон шахри

2024 йил 10 декабрь

Гулистон туманлараро иктисодий суди, судья Б. Махмудов раислигида, судья ёрдамчиси Ж.Эгамова суд мажлиси котиблигида, адлия бўлими бошлиғи Х.Эркабаев, даъвогар вакили Б.А.Абдусаматов (раҳбар), жавобгар вакили Х.Д.Хасанов (2024 йил 7 ноябрдаги №01/01-1688-сонли ишончнома 20-сонли ДМТТ вакиллари С.Л.Джангирова асосида), Г.Қ.Унгарбоева (хўжалик ишлари мудири), Сирдарё вилояти Иктисодиёт ва молия бош бошқармаси вакили А.В.Головина (2024 йил 31 майдаги №01/13-35/370-сонли ишончнома асосида) иштирокида, даъвогар "EXAMPLE RISE" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Мирзаобод туман адлия бўлимининг жавобгар Мирзаобод туман мактабгача ва мактаб таълим бўлимидан 140 197 451 сўм асосий қарз ва 70 000 000 сўм пеня ундириш тўғрисидаги даъво аризаси бўйича қўзғатилган иқтисодий ишни ўз биносида, очик суд мажлисида кўриб чикиб, куйидагиларни

АНИКЛАДИ:

Даъвогар "EXAMPLE RISE" масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда — даъвогар ва/ёки жамият) манфаатида Мирзаобод туман адлия бўлими (кейинги ўринларда — адлия бўлими)нинг Гулистон туманлараро иктисодий судига Мирзаобод туман мактабгача ва мактаб таълим бўлими (кейинги ўринларда — жавобгар ва/ёки таълим бўлими)га нисбатан даъво ариза билан мурожаат килиб, жавобгардан 140 197 451 сўм асосий карз ва 70 000 000 сўм пеня ундиришни сўраган.

Суднинг 2024 йил 28 октябрдаги ажрими билан ишга Сирдарё вилояти Ғазначилик хизмати бошқармаси ва Сирдарё вилояти Иқтисодиёт ва молия бош бошқармаси низонинг предметига нисбатан мустақил талаб билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида жалб этилган.

Суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тартибда хабардор этилган Сирдарё вилояти Ғазначилик хизмати бошқармаси суд мажлисига келмади. Сирдарё вилояти Ғазначилик хизмати бошқармаси вакили судга ариза билан мурожаат қилиб, аризада суднинг ажрими билан юклатилган вазифа юзасидан маълумотномани тақдим қилиниб, иш ҳажми кўпайганлиги сабабли ишни иштирокисиз кўришни сўраган.

Бу холда суд, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси (бундан кейинги матнда ИП" деб юритилди)нинг 127, 128, 170-моддасига асосан, ишни унда мавжуд материаллар асосида Сирдарё вилоят Газначилик бошқармаси вакили иштирокисиз кўришни лозим топади.

Суд мажлисида иштирок этган адлия бўлими ва даъвогар вакили даъво ариза талабларини қўллаб-қувватлаб, ундаги важларни такрорлаб, даъвони қаноатлантиришни сўрашди.

Суд мажлисида иштирок этган жавобгар ва 20-сонли ДМТТ вакиллари вакили даъво аризани тан олган холда хакикатда хам даъвогар томонидан махсулотлар янги очилган 16 ва 20 сонли боғчалар(ДМТТ) етказиб берилганлигини, даъво аризага эътирозлари мавжуд эмаслиги, тарафлар ўртасида тузилган 2023 йил 11 ноябрдаги 11-сонли ва 2023 йил 12 декабрдаги 12-сонли шартномалар Ғазначилик бўлимларидан рўйхатдан ўтказилмаганлиги, 2023 йил 11 ноябрдаги 11-сонли ва 2023 йил 12 декабрдаги 12-сонли шартномалар бўйича танлов(тендер) бўлмаганлигини маълум килишди.

Суд мажлисида иштирок этган Сирдарё вилояти Иктисодиёт ва молия бош бошкармаси вакили даъво ариза бўйича жавобгар мактабгача таълим вазирлиги ва махаллий бюджет маблағлари хисобидан молиялаштирилишини, иш бўйича карор кабул килишни судга хавола килиш хакида тушунтириш берди.

Суд, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларини, иш хужжатлари билан биргаликда мухокама қилиб, қуйидаги асосларга кўра, даъвогар манфаатида Адлия бўлимининг даъво талабини қаноатлантиришдан рад этишни лозим топади.

Иш хужжатларидан аниқланишича, адлия бўлимининг даъво аризасида жавобгардан ундириш сўралган даъвогар олдидаги 140 197 451 сўм асосий қарз ва 70 000 000 сўм пеня қарздорлик тарафлар ўртасида тузилган 2023 йил 11 ноябрдаги 11-сонли ва 2023 йил 12 декабрдаги 12-сонли "Озиқ-овқат таъминоти тўгрисида"ги шартномалар (кейинги ўринларда - шартномалар) бўйича 16,20-сонли мактабгача таълим муассасаларига озиқ - овқат махсулотлари етказиб бериш натижасида келиб чиққан.

Шартномалар шартларига асосан даъвогар шартномада келишилган махсулотларни етказиб бериш, жавобгар эса етказилган махсулотлар қабул қилиб олади ва ҳақини тўлайди.

Даъвогар шартномада келишилган маҳсулотларни жавобгарга етказиб берган. Бироқ, жавобгар томонидан шартнома шартлари лозим даражада бажарилмасдан 2024 йил 1 январь ҳолатига етказиб берилган маҳсулотлар бўйича 140 197 451 сўм қарздорлик тўланмай қолган.

Қайд этилганлардан кўринадики, жавобгарнинг даъвогар олдида 140 197 451 сўм қарздорлиги мавжуд.

Тарафлар ўртасида ўзаро таққослаш далолатномаси тасдикланиб, унда бажарилган ишлар кийматидан 140 197 451 сўм тўланмасдан шу микдорда карздорлик вужудга келганлиги тан олинган.

Судга такдим этилган жами қиймати 140 197 451 сўмни ташкил этишига асос бўлган шартномалар Ғазначиликдан рўйхатдан ўтказилмаган ва тўлаб берилмаган, лекин ушбу шартномалар бўйича хисоб-фактуралар расмийлаштирилиб, шу микдордаги ишлар жавобгар томонидан қабул қилиб олинган.

Жавобгарнинг даъвогардан 140 197 451 сўм қарздорлик юзага келишига сабаб бўлган озиқ-овқат махсулотлари етказишни аутсорсинг усулида ташкил этиш бўйича шартномалар юзасидан тендер ўтказилмаган.

Гарчи, даъвогар мазкур даъвони тарафлар ўртасида тузилган юқорида қайд этилган шартномаларга асосланиб тақдим этган бўлса-да, қуйидагиларга асосан мазкур шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий эмас.

Ишни кўриш жараёнида жавобгар озиқ-овқат маҳсулотларини қабул қилган ва маҳсулотларга нисбатан эътирозлар бўлмаган, мазкур қарздорлик эса тарафлар раҳбарлари томонидан имзоланиб, муҳр қўйилган солиштирма далолатнома билан ҳам тасдиғини топган бўлса-да, Ўзбекистон Республикаси "Давлат харидлари тўғрисида"ги Қонуннинг 2-моддасига асосан ушбу Қонуннинг амал қилиши давлат буюртмачиларининг ҳўжалик фаолиятини юритиш чоғида амалга ошириладиган давлат харидларига нисбатан татбиқ этилади.

Қонуннинг 19-моддаси биринчи қисмига биноан ушбу Қонун мақсадлари учун давлат буюртмачилари деганда қуйидагилар тушунилади:

1) бюджет буюртмачилари:

давлат органлари ва муассасалари;

бюджет ташкилотлари;

харид қилиш тартиб-таомилларини амалга ошириш учун йўналтириладиган бюджет маблағларини олувчилар;

давлат мақсадли жамғармалари;

бюджет ташкилотларида ташкил этилган бошқа жамғармалар;

2) корпоратив буюртмачилар:

давлат корхоналари;

устав фондида (устав капиталида) давлат улуши 50 фоиз ва ундан ортик бўлган юридик шахслар;

устав фондида (устав капиталида) ушбу модданинг 2-банди иккинчи ва учинчи хатбошиларида кўрсатилган ташкилотларнинг улуши жами

50 фоиз ва ундан ортик бўлган юридик шахслар;

устав фондида (устав капиталида) ушбу модданинг 2-банди тўртинчи хатбошисида кўрсатилган ташкилотларнинг улуши жами 50 фоиз ва ундан ортиқ бўлган юридик шахслар.

Шунингдек, Қонуннинг 30-моддасига кўра, харид қилиш тартибтаомилларини амалга ошириш турлари қуйидагилардан иборат:

электрон дўкон;

бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион;

энг яхши таклифларни танлаш;

тендер;

тўғридан-тўғри шартномалар бўйича амалга ошириладиган давлат харидлари;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан руҳсат этилган ҳаридларнинг бошқа рақобатли турлари.

Харид қилиш тартиб-таомиллари электрон шаклда амалга оширилиши мумкин.

Қонуннинг 56-моддасига биноан энг яхши таклифларни танлаш (бундан буён матнда танлаш деб юритилади) воситасидаги давлат хариди

қуйидаги шартлар бир вақтнинг ўзида бажарилган тақдирда амалга оширилади:

ғолибни аниқлаш мезонлари товар (иш, хизмат) давлат харидининг нафақат пул ифодасига, балки миқдорий ва сифат баҳосига ҳам эга бўлади;

товарнинг (ишнинг, хизматнинг) қиймати бир шартнома бўйича базавий ҳисоблаш миқдорининг йигирма беш минг бараваригача (бюджет буюртмачилари учун олти минг бараваригача) бўлган миқдорни ташкил этади.

Агар Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари билан давлат буюртмачиларига тендер ўтказмасдан харидларни амалга ошириш хукуки берилса, харид килиш тартиб-таомили давлат харидининг суммасидан қати назар танлаш орқали амалга оширилади. Бунда товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) қиймати базавий хисоблаш миқдорининг йигирма беш минг (бюджет буюртмачилари учун олти минг) баравари миқдоридан ошган ҳолларда давлат ҳаридига доир техник топшириқлар конунчиликда белгиланган тартибда экспертиза учун **У**збекистон Республикаси Иктисодий тараккиёт ва камбағалликни кискартириш вазирлиги хузуридаги "Лойихалар ва импорт контрактларини комплекс экспертиза қилиш маркази" давлат унитар корхонасига киритилади.

Танлаш мажбурий тартибда электрон шаклда ўтказилади, бундан конунчиликда назарда тутилган холлар мустасно.

Қонуннинг 71-моддасига асосан тўғридан-тўғри шартномалар бўйича давлат харидлари қуйидаги ҳолларда амалга оширилиши мумкин:

Ягона етказиб берувчилар реестрига киритилган ягона етказиб берувчи билан давлат харидини амалга ошириш учун рухсат этилган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) давлат хариди;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари асосида тўғридан-тўғри шартномалар бўйича амалга ошириладиган товарнинг (ишнинг, хизматнинг) давлат хариди;

фавкулодда холатларни бартараф этиш максадида Ўзбекистон Республикасининг эҳтиёжларини таъминлаш учун зарур бўлган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) давлат хариди;

суд муҳокамасида иштирок этиш учун адвокатни (вакилни) тайинлаш билан боғлиқ булган давлат хариди;

илм-фан, адабиёт ва санъат асарлари, ижролар, фонограммалар, эфир ёки кабель оркали кўрсатув ёхуд эшиттириш берувчи ташкилотларнинг кўрсатувлари ёки эшиттиришлари каби интеллектуал фаолият натижаларининг мазкур интеллектуал мулк объектларига нисбатан мутлак хукукка эга бўлган ягона шахсдан давлат хариди;

нархи (тарифи) давлат томонидан тартибга солинадиган товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) давлат хариди.

Давлат буюртмачилари тўғридан-тўғри шартномалар тузилганлиги тўғрисидаги ахборотни шартнома тузилган пайтдан эътиборан уч иш куни ичида махсус ахборот порталига жойлаштириши шарт.

Тўғридан-тўғри шартномалар тузилганлиги тўғрисидаги ахборот махсус ахборот порталига жойлаштирилмаган бўлса, ушбу шартномалар бўйича тўловлар амалга оширилмайди.

Давлат буюртмачиси ушбу моддада назарда тутилган давлат харидларини амалга ошириш чоғида харид қилиш тартиб-таомилларининг бошқа рақобатли турларидан ҳам ушбу Қонун талабларига мувофиқ фойдаланиши мумкин.

Агар Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва карорларида, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг карорларида товарнинг (ишнинг, хизматнинг) давлат харидини тўғридантўғри шартнома асосида амалга оширишга рухсат берилса, шартнома ва шартномага оид кўшимча келишувлар Комплекс экспертиза қилиш марказида комплекс экспертизадан ўтказилиши лозим, бундан қонунчиликда белгиланган ҳоллар мустасно.

Қонуннинг 72-моддасига биноан ушбу Қонунда белгиланган тартибда ягона етказиб берувчи деб топилган ва Ягона етказиб берувчилар реестрига киритилган товарлар (ишлар, хизматлар) етказиб берувчиси ягона етказиб берувчидир.

Ягона етказиб берувчидан товар (иш, хизмат) олиш зарур бўлган такдирда, етказиб берувчи хамда давлат буюртмачиси ўртасида тўғридантўғри шартнома тузилади ва бу шартнома тўғрисидаги ахборот у тузилган пайтдан эътиборан уч иш куни ичида махсус ахборот порталига жойлаштирилиши лозим.

Ягона етказиб берувчидан давлат хариди қуйидаги алохида ҳолларда амалга оширилади:

бозорда муқобиллари бўлмаган ва фақат ягона етказиб берувчидан олиш мумкин бўлган техник жиҳатдан мураккаб товарларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) давлат хариди;

маданий қимматликларни олиш;

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонлари ва қарорларида ёки Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорларида ягона етказиб берувчи сифатида белгиланган субъектлардан давлат харидлари;

табиий монополия субъекти товарларининг (ишларининг, хизматларининг) давлат хариди;

ўз ваколатларига мувофик факат давлат хокимияти ва бошкаруви органлари ёки уларнинг тасарруфидаги давлат муассасалари ва ташкилотлар томонидан амалга оширилиши мумкин бўлган ишларга ёки кўрсатилиши мумкин бўлган хизматларга эхтиёж пайдо бўлиши.

Ўзбекистон Республикасининг Бюджет кодекси 122-моддаси учинчи кисмига мувофик бюджет ташкилотлари ва бюджет маблағлари олувчиларнинг бюджетдан ажратиладиган маблағлар бўйича товарларни (ишларни, хизматларни) етказиб берувчилар билан тузган шартномалари, шунингдек уларга киритилган ўзгартириш ва кўшимчалар улар ғазначилик бўлинмаларида рўйхатдан ўтказилганидан кейин кучга киради.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2007 йил 28 февралдаги "Давлат бюджетининг ғазна ижроси тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПҚ-594-сонли Қарори 6-бандида бюджет тизими бюджетлари маблағлари ҳисобидан товарлар (ишлар, хизматлар) етказиб берувчилар билан шартномалари Ғазначиликда рўйхатга олиниши шарт ва фақат у амалга оширилгандан кейин кучга кириши белгилаб қўйилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартномаларнинг 2.1-банди талабларига кўра, шартнома Ғазначилик бўлинмасида рўйхатга олиниши мажбурий шарт сифатида киритилган.

Холбуки, Ғазначилик томонидан судга тақдим қилинган 2024 йил 08 ноябрдаги 02/12-11-сонли маълумотномада тарафлар ўртасида тузилган шартномалар ғазначиликда "Давлат харидларини ривожлантириш ва мониторинг" бўлимида рўйхатга олинмаганлиги баён қилинган.

Бундан кўринадики, жавобгар эса амалдаги конунчиликка асосан бюджет ташкилот хисобланади ва даъвогар тўгридан-тўгри шартнома тузувчи субъектлар тоифасига кирмайди, шунингдек тарафлар ўртасидаги шартнома конунчилик талабларига зид равишда расмийлаштирилган.

Суд, харид қилиш тартиб-таомилларини амалга оширишда Давлат харидлари бўйича қонун ҳужжатларига амал қилмаган, яъни тарафлар ўртасида электрон дўкон, бошланғич нархни пасайтириш учун ўтказиладиган аукцион, энг яхши таклифларни танлаш, тендер, тўғридан-тўғри шартномалар бўйича амалга ошириладиган давлат харидлари турларига амал қилган ҳолда маҳсулот олди-сотдиси амалга оширилмаган деб ҳисоблайди.

Судга даъвогар ва жавобгар томонидан шартномалар бўйича тендер ўтказилганлиги ва тендер ғолиби бўлганлигини асословчи хужжатлар такдим этилмали.

Демак, юқорида қайд этилганларнинг таҳлилларига асосан даъво талабининг асоси бўлган тарафлар ўртасидаги шартнома ўз-ўзидан ҳақиқий бўлмаган битим ҳисобланади ва битимнинг ҳақиқий эмаслиги билан боғлиқ бўлган оқибатлардан ташқари бошқа юридик оқибатларга олиб келмайди.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодексининг 116-моддасига мувофик конунчиликнинг талабларига мувофик келмайдиган мазмундаги битим, шунингдек хукук-тартибот ёки ахлок асосларига атайин карши максадда тузилган битим ўз-ўзидан хакикий эмасдир.

Шу боис суд, даъвогар манфаатида Адлия бўлимининг даъво талабига асос сифатида келтираётган шартномаларини Ўзбекистон Республикаси "Давлат харидлари тўгрисида"ги Қонун талабларига зид равишда тузилганлиги, танлов ўтказилмаганлиги сабабли даъво талабини 140 197 451 сўм асосий қарз ва 70 000 000 сўм пеняни жавобгардан ундириш талабини асосли деб хисоблаб бўлмаслиги сабабли, даъво талабларини қаноатлантиришни рад этишни лозим топади.

ИПКнинг 118-моддаси биринчи қисмига кўра, суд харажатлари ишда иштирок этувчи шахсларнинг қаноатлантирилган даъво талаблари микдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилиши, еттинчи қисмига

биноан, Давлат божи тўлашдан озод қилинган давлат органлари хамда бошқа шахслар томонидан юридик шахслар ва фукароларнинг манфаатларини кўзлаб такдим этилган даъво талабларини қаноатлантириш рад этилган ёки улар қисман қаноатлантирилган такдирда, давлат божи манфаатлари кўзланиб даъво такдим этилган шахслардан даъво талабларининг қаноатлантирилиши рад этилган қисмига мутаносиб равишда ундирилиши белгиланган.

"Давлат божи тўғрисида" ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова сифатида тасдиклаган давлат божи ставкаларининг микдорига кўра, иктисодий судларга бериладиган мулкий хусусиятга эга даъво аризаларидан даъво бахосининг 2 фоизи микдорида, бирок БХМнинг 1 бараваридан кам бўлмаган микдорда давлат божи ундирилиши белгиланган.

ИПКнинг 118-моддаси ва "Давлат божи тўгрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига асосан жами 210 197 451 сўмни ундириш талаби бўйича (140 197 451 + 70 000 000= 210 197 451 x 2%=4 203 949) 4 203 949 сўм давлат божини даъвогардан ундиришни, олдиндан тўлаб чикилган 37 500 сўм почта харажатлари унинг зиммасида колдиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 66, 68, 118, 170,176-180, 186-моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "EXAMPLE RISE" масъулияти чекланган жамияти манфаатида Мирзаобод туман адлия бўлимининг жавобгар Мирзаобод туман мактабгача ва мактаб таълим бўлимидан 140 197 451 сўм асосий қарз ва 70 000 000 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризасини қаноатлантириш рад этилсин.

Даъвогар "EXAMPLE RISE" масъулияти чекланган жамияти хисобидан Давлат бюджетига 4 203 949 сўм давлат божи ундирилсин.

Олдиндан тўлаб чиқилган 37 500 сўм почта харажатлари даъвогар "EXAMPLE RISE" масъулияти чекланган жамияти зиммасида қолдирилсин.

Хал қилув қарорининг кўчирма нусхаси тарафларга юборилсин.

Хал қилув қарори қабул қилингандан кейин бир ойлик муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қарори қонуний кучга киргач, ижро варақаси берилсин.

Хал қилув қарори устидан у қабул қилинган кундан эътиборан бир ойлик муддатда шу суд орқали Сирдарё вилоят судига апелляция тартибида ёки қонуний кучга кирган ва апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан у қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида кассация тартибда шикоят қилиш (протест келтириш) мумкин.

Раислик килувчи,

Б.Махмудов